

Petőfi Sándor

1823. január 1.- 1849. július 31.

Életrajz:

- Kiskőrösön született, apja Petrovics István, anyja Hrúz Mária (szlovák).
- 1824-ben Kiskunfélegyházára költöznek, a költő itt tanult meg magyarul.
- Apja mézsárszéket bérelt, a család jómódban élt, gyermekeiket, Istvánt és Sándort taníttatták.
- A költő 9 helyen járt iskolába:
  1. Kiskunfélegyháza
  2. Kecskemét
  3. Szabadszállás
  4. Sárszentlőrinc
  5. Pest –evangélikus német gimnázium
  6. Pest –piaristák
  7. Aszód:1835-1838
„Itt kezdtem verseket csinálni
Itt voltam először szerelmes
Itt akartam először színésszé lenni...”
  8. Selmecbánya
- 1838-ban apja tönkrement, nem tudta tovább támogatni tanulmányait. Ekkor kezdődtek a vándorévek.
- 1839-ben önként beállt a császári seregbe katonának. Nem bírta azonban a katonai élet megpróbáltatásait, elbocsátották a seregből.
- Pápara ment (9. iskola), ahol megismerkedett Jókai Mórral. Itt fejezte be végleg tanulmányait.
- Művelt volt: beszélt latinul, németül, angolul (Lásd! Shakespeare-fordítás), franciául
- 1842-ben az Athenaeum című lapban jelent meg első, Petőfi néven aláírt verse, A borozó.
- Színésznek állt, játszott Székesfehérváron, Kecskeméten, Debrecenben.
- 1844 telén felgyalogolt Pestre legjobb verseivel, felkereste Vörösmartyt, aki segítette kiadni a verseket, sőt még segédszerkesztői állást is szerzett neki a Pesti Divatlapnál.
- Költői pályájának legtermékenyebb időszaka következik. Megírja A helység kalapácsát, és néhány nap alatt a János vitézt.
- Sikere osztatlan volt, ami szerkesztőjének, Vahot Imrének is köszönhető, aki „menedzselte”. Olyan képet alakított ki róla, miszerint Petőfi műveletlen, természetes költő, bornemissza figura.
- Népies költészetét, helyzetdalait értékelték, de amikor ettől eltért, kritikát kapott.
- 1845 végén kilépett a szerkesztőségéből.
- Utazgatott, megkérte Mednyánszky Berta kezét, akitől kosarat kapott.
- Kedélybeteggé vált, világmegvető hangulatát tükrözi a Felhők kötet (1846)
- 1846 szeptemberében egy bálon megismeri Szendrey Júliát, egy erdődi jószágigazgató lányát.
- 1847-ben feleségül veszi.
- Ugyanebben az évben megismerkedik Arany Jánossal.
- 1848-ban a forradalomvárás lázában égett. A márciusi események egyik vezető alakja lett. Nem volt elégedett az elért eredményekkel, támadta a kormány politikáját, ellenségeket szerzett, elvesztette népszerűségét.
- Indult júniusban a szabadszállási képviselő választáson, ám nemcsak megbukott, feleségével együtt menekülnie kellett. Ebből a keserű élményből született Az apostol című mű.
- A szabadságharcban századosi rangot kap.
- 1848. december 15-én megszületik fia, Zoltán.

-1849-ben jelentkezik Bem tábornoknál, majd július 31-én eltűnik örökre. Sírjának helye ismeretlen.

Munkássága:

Lírája:

- Népies helyzetdalok
- Családi líra
- Tájköltészet
- Szerelmi líra
- Én-versek
- Forradalmi költészete

Elbeszélő költeményei:

- A helység kalapácsa 1844
- János vitéz 1844/45
- Az apostol 1848

Regénye: A hóhér kötele

Fordítása: Shakespeare: Coriolanus

Lírája

1. Népies helyzetdalok

Új irodalmi ízlést honosított meg, melynek jellemzője:

- Közvetlenség
- Köznapiság, tömörség
- Egyszerű szerkezeti felépítés
- Ütemhangsúlyos verselés
- Természetesség
- A népköltészettől nyert ihletet, de nem utánozza

Új műfajokat teremtett: népies helyzetdalok. Beleéli magát egy-egy sajátos emberalak életébe, Egyszerű érzelmeket jelenít meg, zeneiség jellemzi. Pl.:

- Temetésre szól az ének
- Ez a világ amilyen nagy
- A virágnak megtiltani nem lehet
- Beforúltam a konyhára

Népi életképek: A nép világából vett jeleneteket emeli költői témává. Pl:

- Megy a juhász a számaron
- A csaplárné a betyárt szerette

2. Családi líra

Új témát vont ismét a költészetbe, hiszen eddig nem volt szokás az élet intimitásait megénekelni. Petőfi legbensőbb családi kapcsolatairól is közvetlen modorban ír. Pl:

- Egy estém otthon
- Füstbe ment terv
- István öcsémhez
- Szüleimhez

3. Tájköltészet

A romantikában a vadregényes tájat verselték meg a költők, ő az alföldet énekelte meg. Számára ez egyenlő a szabadsággal. A természeti táj azt tükrözi, amit a társadalomból hiányolt.

Az alföld

-Kétféle tájideál szembeállításával indítja a verset: Kárpátok –alföld

-Szerkesztési technikája: kitágítja a látókört: felrepül a „felhők közelébe”, majd fokozatosan szűkít, a csárdáról szólva egy pontra összpontosít.

-Az utolsó versszakban személyes vallomással zár, ahogyan személyes vallomással is indított. Indoklása: „Itt ringatták bölcsöm, itt születtem.”

A csárda romjai

- **Az** alföld szeretete visszatérő motívum. A pusztta a szabadság jelképe.
- Felidézi a török világot –rabság – párhuzamba állítja a jelen helyzettel.
- Egy kis történet elevenedik meg előttünk.

A pusztta, télen

Vö: Berzsenyi : A közelítő tél című művével!

- -Jelentősebb irodalmi előzmény nélkül fedezte fel Petőfi a költészet számára az alföldet.
- A vers három részre tagolható:
  1. 1-3. vsz.: A természet, a föld, az állatok jelennek meg
  2. 4-6. vsz.: A pusztai életből ragad ki néhány képet
  3. 7-9. vsz.: A költő képzeletének kivetítése a pusztára
- I. rész:
- A vers egy szójátékkal kezdődik: a pusztta szó főnévi és melléknévi jelentésével játszik el a költő.” Hej, mostan pusztta ám igazán a pusztta!”
- A mesélő nem siet, elidőzik a képnél. Az első mondatot magyarázza az ősz és a tél megszemélyesítésével.
- 2. vsz.: negatív festéssel érzékelteti a téli pusztta némaságát. Hiányzik belőle minden, ami nyáron olyan élővé, elevenné tette a pusztát. Ezáltal egyszerre érzékelteti a téli kifosztottságot, másrészt elégikus hangulatot kelt bennünk a nyári képek mozgalmasságának felidézésével. A lerajzolt kép rendkívül pontos.
- 3.vsz.: Abban különbözik az előző kettőtől, hogy ebben nincs közvetlen utalás az emberre. Teljes a mozdulatlanság. 1-2 sor: hasonlat-pár, megszemélyesítés.
- II. rész:
- A pusztta külső képének megrajzolása után közeledünk az emberi hajlékok felé. A művészi megjelenítés módszere, a tárgyi hűség nem változik. Az emberi és az állati létezés vontatott, lelassult. ”csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak”, „a jószág benn szénáz”
- Jól érvényesül a rövid és hosszú sorok ritmikai különbözősége
- Emlékezetből írta mindezt, hiszen már régen járt a pusztán.
- Kevés a költői kép, tényközlésre szorítkozik.
- III. rész

- Újra a kinti környezetbe, a kihalt pusztaságba vezet a képzelet. A békés mozdulatlanúságba a szelek, a viharok kavargása lép (Lásd! 1848) A hangulat komorrá válik, amit a mély magánhangzók használat is erősít.
- A távolba tűnő betyár képe nem a képzelet szülötte. „Háta mögött farkas, feje fölött holló” Fogalmazhatunk úgy is, háta mögött pandúr, feje fölött akasztófa.
- Az utolsó versszak forradalmi színezetű. A lebukó nap látványához az elűzött király képzetét asszociálja. A kép társadalmi, politikai, forradalmi indulatok tükrözőjévé válik. Véres korona –levágott fej.
- Az utolsó vsz. egyszerre tükrözi a téli pusztán lebukó napot, de szimbolizálja a forradalmat is.

4. Szerelmi lírája

- Nagy ihletforrás számára a szerelem. Felesége előtti szerelmihez írt versei inkább még szerepdalok voltak.
  1. Csapó Etelka: 15 éves, váratlanul meghalt – Cipruslombok Etelke sírjáról, 1845
  2. Mednyánszky Berta: sikertelen lánykérés – Szerelem gyöngyei versciklus, 1845
  3. Szendrey Júlia
A szerelem teljes története szinte lírai naplóként olvasható. Ebben a naplóban benne vannak a fordulópontok. Petőfi nem titkolta szerelmét, ám Júlia kezdetben magával sem volt tisztában. Kétértelműen viselkedik, nem tudta sem elfogadni, sem visszautasítani a költő közeledését. Valahányszor már végleges szakításra került volna sor kettejük között, mindig ő volt, aki megakadályozta ezt. Júlia kezdetben megfejthetetlen rejtély volt Petőfi számára.

Karácsonykor, 1846 dec.

- Ez az elégia a reménytelenség hangján szól. Júlia nincs megemlítve, de benne van minden elkeseredett sorban. Felfedezhetőek Csokonai A Reményhez című versének sorai. ”Eredj reménység, menj...”
- A költő búcsút int a szép családi élet ábrándjának.
-

Reszket a bokor mert...

- A szakítás verseként született. A vers érzelmi tartalma a beletörődést, az érzelmi vihar lecsöndesülését mutatja. A búcsúvers hangulata nem kétségbeesett.
- Versformája dallamos
- Természeti képeket használ érzelmei kifejezéséhez
- A harmadik versszak a téllal fejeződik be, kijózanodva.
- Sorsfordító szerepe volt ennek a versnek. Ennek hatására egyezik bele a házasságba.

Házasságáig boldogságot sugárzó versek sora született. Pl: **Mily szép a világ! 1847**

Összeházasodtak, és Koltón,a mézeshetek idején született a:

Beszél a fákkal a bús őszi szél

- Érdekes módon a költő első szerelmes versnek nem a szerelem a tárgya. Júlia a költő keblén alszik. Ez a helyzetkép adja a vers keretét.
- A finoman érzékeltetett halálsejtelem szemben áll a szerelmi idillel.
- A költő egyre szenvedélyesebben elmélkedik a szabadságról, a forradalomról, a zsarnokság elleni küzdelemről. ”Vér panoráma leng előttem el/ A jövő kor jelenései”

Hitvesi költészetének egyik legszebb darabja a **Szeptember végén**

- Ellentéttel indít: völgy – bérci tető
- Érti a fenyegető tél közelségét
- Az emberi élet és a szerelem mulandóságáról töpreng
- A tájban felfedezett ellentétet találja meg magában is: ifjú szíve – őszbe vegyülő haja
- A párhuzam képeiben felvillannak a négy évszak képei: „kikelet”, „lángsugarú nyár”, őszbe vegyül már”, „a tél dere”
- A rohanó időt Kosztolányi szerint a legszebb magyar sorban fogalmazza meg: „Elhull a virág,/ eliramlik az élet” (Lásd! l-r)
- Az elmúlás gondolata személyes érzéssé válik. Előjön a halál gondolata, az özvegyen maradó fiatal feleségé
- A legteljesebb boldogság óráiban éli át ezt az érzést.
- A költő eljátszik azzal a lehetőséggel, hogy halála után Júlia újból férjhez mehet.
- A vers zárása a halálon túli szerelem ígérete.

Minek nevezzelek?

- A vers műfaja rapszódia (csapongó menetű, szenvedélyes érzelmi tartalmú lírai költemény)
- Egyedülálló a világirodalomban, hogy valaki ilyen elragadtatva ünnepli a feleségét.
- Egyetlen erős érzelemről van szó a versben: a kimondhatatlan szerelem képekbe öntéséről
- Ugyanarra a kérdésre keresi a választ mind az öt versszakban, de ahogyan ezt teszi, az mindig új.
- A költői kérdésre a vers csak egészében ad feleletet.
- 1-4 sor: egy-egy metafora továbbfejlesztése: merengő szemek –esti csillaga-szerelem patakja –patak a lélek tengerébe folyik
- 2.vsz.: tekintet szelíd galambja
- 3.vsz.: csalogány hangok zengése
- 4.vsz.:ajkak lángható rubintköve
- 5.vsz.: a megnevezési vágy végső próbálkozása
- A Minek nevezzelek képei konkrétan nehezen rögzíthetők, de mindig új változattal él. A képek plasztikus szépsége emeli művészileg magasra ezt a verset.

5. Én-versek

Szabadság, szerelem, 1847. jan.1.

Megjelöli költészetének két legfontosabb témakörét.

Egy gondolat bánt engemet, 1846. december

- Látomásvers
- Műfaja rapszódia
- Megjelenik benne a félelem a lassú, észrevétlen elmúlástól
- Ellentétbe állítja a passzív halált a cselekvő halállal
- A mű egyetlen hatalmas versmondat
- „Ha majd minden rabszolga-nép...” Feltételes mellékmondatban tárul fel a vízió.
- A rabszolgaság megütközik a zsarnoksággal
- A feltételes mellékmondat folytatása: „Ott essem el én...” Ebben a nagy csatában elveszni nem passzív megsemmisülés
- A költemény az utolsó sorokban lecsendesedik, és átengedi magát a nagy temetési nap látomásainak.

- A cél, amiért érdemes meghalni a világszabadság.

A XIX. század költői, 1847. január

- Egy új költő-ideálról ír.
- A költő feladata nem az, hogy saját érzéseiről, bánatáról szóljon, hanem az, hogy a nép vezére legyen, és elvezesse az embereket az ígéret földjére.
- A költő Isten küldötte, a „lángoszlop”, akinek feladata van. Mózással von párhuzamot. Lásd! Exodus – Isten nappal felhő, éjjel lángoszlop formában segítette a zsidókat.
- Megátkozza a hazug prófétákat, akik már megálljt hirdetnek.
- A cél ugyanis a Kánaán, ahol megvalósul a vagyoni, jogi, kulturális egyenlőség.
- A költő utal arra, hogy ő ezt már nem fogja megélni, a költemény mégis a feladat teljesítésének tudatával zárul. A próféta szerepe nem a beteljesülés átélése, hanem ennek hirdetése.

6. Forradalmi költészete

A nép nevében, 1847. március

- A nép felemelkedésének politikai dalnoka kívánt lenni. Teljesen a francia forradalom hatása alatt állt ebben az időben.
- Első, utolsó versszak-keretes szerkezet. Kissé fenyegető felszólítás azoknak, akiket Petőfi elnyomóknak tartott. Dózsa György lázadásával példálózik, amikor belekóstolhattak az urak abba, milyen az, ha fegyvert kap a nép, és nem tűr tovább. Bár a parasztlázadást leverték, a szellem megmaradt, és mint egy vészjósló felhő ott lebeg a kizsákmányolók feje fölött.
- Megkérdőjelezi a 3. vsz.-ban „S miért vagytok ti kiváltságosok?” Hiszen apáik tettei mögött a nép verejtéke áll.
- Felteszi a kérdést: ki az, akire a kiváltságosok közül számíthat a hazája. Utal az 1809-es győri csatára, amikor a magyar urak megfutamodtak Napóleon serege elől.
- Jogot követel a népek, miután bebizonyította, hogy minden eredmény alapja az ő munkájuk.
- Az előnyökből és a kiváltságokból is kér, harcol az egyenlőtlenség ellen.

Nemzeti dal

- Ez egy kiáltvány, felszólítás a nemzethez.
- A forradalom egyik közvetlen kiváltó oka és jelszava lett.
- A legfontosabb mondanivaló rögtön a vers elejére kerül. A további versszakok a döntés helyességét igazolják.
- Megjelenik a múlt: utal a költő az ősökre, akik szabadon éltek, tehát miattuk is harcolni kell. „Szolgaföldben nem nyughatnak.”
- A jelen helyzetben az önbecsülésre hivatkozva harcra buzdít.
- Szembeállítja a kardot és a láncot, mint szimbólumokat.
- A jövő feladata: „A magyar név megint szép lesz.”
- A refrén is a távoli dicsőséget erősíti.
- Az utolsó versszakban ismét előkerülnek a temetés képei, érzelmesebb hangot üt meg a költő.

Föltámadott a tenger, 1848. március 27-30.

- A forradalom kitörése után íródott
- Metaforák sorára épül a vers: hajó- elnyomók, tenger-nép, özönvíz –forradalom
- Tanulság: „Azért a víz az úr!”

Az apostol
1848. szeptember

- A szabadszállási választási kudarc után írta, a csalódás nyomot hagyott benne.
- Műfaja: romantikus elbeszélő költemény
- Szilveszter élete tárul elénk, akit véletlenül az év utolsó napján tettek utcára (Lásd! Petőfi születésnap)
- Szilveszter gyerekkorának leírásában romantikus túlzások találhatók. Egyoldalúan ábrázolt hős.
- Szilveszter az apostol, aki tudta, hogy küldetése van. Megjelenik Krisztus tudatosan torzított képe.
- Ellentét Szilveszter ábrázolásában, hogy míg világmegváltó terveket szó, családja éhezik
- Változott Petőfi hitvallása. A költőnek nem a lángoszlop szerep jár. Nem elég a népet vezetni, helyette kell cselekedni is. Megértésre, elismerésre nem számíthat. Többször szembesülnie kell a nép jellemrajzával:
  1. Elkergetik falusi jegyzőként, noha korábban lelkesedtek érte.
  2. Titokban nyomtatott művét elutasítja a nép.
  3. Amikor rálő a királyra, az ő halálát követeli a nép. Ismét párhuzam Jézus Krisztussal.
- A befejezésben abban bízik, hogy az eljövendő kor szabad nemzedéke megemlékezik majd azokról, akik megelőzve korukat, küzdöttek a tömegek jogaiért.
- Szilveszter hiába áldozza fel magát a világért, az egyre mélyebbre süllyed.